

sta hier
stand here

jaarverslag 2020

het scheepvaart
national maritime
museum

inhoud

Alle foto's in dit jaarverslag: © Twycer

met uitzondering van:

pagina 15: © Eddo Hartmann

pagina 28: © Yvonne Groot

pagina 39: © Tim Buitink voor Audio Obscura

pagina 50: © SR Film

pagina 54: © Damen Shipyards Group

4	voorwoord
7	profiel
11	bezoekers
19	tentoonstellingen en programma
25	educatie
29	collectie en onderzoek
37	organisatie
47	vooruitblik
51	gelieerde instellingen
55	jaarrekening 2020
61	verslag van de raad van toezicht
67	bijlage: publicatie- en lezingenoverzicht

voorwoord

In 2020 werd de wereld opgeschrikt door de Covid-19 pandemie die verregaande gevolgen heeft voor Het Scheepvaartmuseum, zijn bezoekers, medewerkers en de inkomsten uit museumbezoek en sponsoring. Het Scheepvaartmuseum heeft in 2020 zijn deuren drie keer moeten sluiten als gevolg van opgelegde maatregelen om de verspreiding van het virus in te dammen. De laatste sluiting duurde bijna een half jaar; op zaterdag 5 juni 2021 opende het museum zijn deuren weer!

2020 beloofde een prachtig jaar te worden met evenementen als Sail 2020 en de geplande overzichtstentoonstelling van *Willem van de Velde, Vader & Zoon*. Beiden gingen niet door, de Van de Velde tentoonstelling werd verplaatst naar het najaar van 2021. De Covid-19-situatie heeft naast gevolgen voor de tentoonstellingsplanning, schoolbezoek en programmering, ook grote financiële en organisatorische consequenties voor het museum. Mede dankzij steun vanuit het ministerie van OCW, een herstructurering van de organisatie en voldoende weerstandsvermogen opgebouwd voor 2020 staat het museum er gelukkig nog goed voor en is het in 2020 verder gegaan op de ingeslagen weg; een dynamische plek voor een brede doelgroep.

In 2020 werden ondanks alle beperkingen twee nieuwe tentoonstellingen gerealiseerd: Stephan Vanfleteren portretteert in zijn tijdelijke tentoonstelling *Engelen van de Zee* de kinderen van het Belgisch maritieme opleidingsinstituut IBIS, en in december 2020

werd de vaste opstelling *Amsterdam Havenstad* opgeleverd die ingaat op de eeuwenoude en sterke verwevenheid tussen de stad en de haven van Amsterdam.

Ook ging de replica VOC-schip Amsterdam na 15 jaar voor een grote dokbeurt naar Damen Shiprepair in Amsterdam Noord. Schoolklassen werden bediend met een digitaal lespakket, evenementen werden via livestreams verzorgd.

Daarnaast werd het nieuwe activiteitenplan voor de periode 2021-2024 geschreven en bij OCW ingediend. 2021 is het eerste jaar van dit nieuwe plan en zoals daarin geformuleerd; ‘kijkend door het venster van de toekomst, zie ik het open plein voor me, het hart van het museum waar een uiteenlopende samenstelling van mensen elkaar ontmoet. Mensen die zich elk op hun eigen manier herkennen in de maritieme verhalen die ze gezien, gehoord en beleefd hebben.’

Ik hoop van harte u binnenkort te ontmoeten.

Michael Huijser
Algemeen Directeur
Het Scheepvaartmuseum

profiel

Vanuit het motto **Water verbindt werelden** is in 2020 in aansluiting op de uitgangspunten voor het nieuwe cultuurbeleid verder gewerkt aan de uitvoering van het (tentoonstellings-)programma voor de komende jaren. Thema's als zorg voor de collectie, meerstemmige benadering in het collectie- en presentatiebeleid, digitalisering, duurzaamheid en visie op ondernemerschap en governance spelen hierbij een belangrijke rol.

missie

Wij laten zien hoe sterk de maritieme wereld en de samenleving verbonden zijn en specifiek welke impact dit heeft op het leven van zoveel individuen. Aan deze missie wordt gewerkt uitgaande van drie pijlers:

toonaangevend en onderzoekend

Het Scheepvaartmuseum heeft een toonaangevende maritieme collectie en bibliotheek. Samen met internationale onderzoekers werkt het museum aan verdiepende presentaties en kennisdeling.

betrokken en urgent

Het Scheepvaartmuseum grijpt maritieme ontwikkelingen uit het verleden, het heden en de toekomst aan om de dialoog over actuele thema's te stimuleren.

ondernemend en verbindend

Het Scheepvaartmuseum is van huis uit ondernemend, stimuleert talent en staat midden in de samenleving. Een open cultuur met aandacht voor inclusiviteit en publieksparticipatie is de voedingsbodem voor vruchtbare samenwerkingen.

evaluatie activiteitenplan *Blauwdruk 2017-2020*

Met de indiening van het beleidsplan *Blauwdruk* heeft de in 2016 aangestelde directeur Michael Huijser zich tot doel gesteld Het Scheepvaartmuseum steviger te positioneren in het topsegment van de Nederlandse musea en de internationale maritieme musea.

Hierbij stond het museum als kenniscentrum, de balans tussen museale en commerciële belangen en de nieuwe verantwoordelijkheden over het gebouwbeheer centraal. Ook zou gebouw, commercie en inhoud meer geïntegreerd moeten worden. Door de nieuwe routing van het gebouw, een programmering met focus op de actualiteit, de realisatie op de begane grond van de nieuwe tentoonstellingsruimte *Hoofdgalerij* met daarin de vaste presentatie *Republiek aan Zee*, de hernieuwde openstelling van de bibliotheek, een duidelijke routekaart richting duurzaam gebouwbeheer en een sterke integratie van evenementen- en museumbezoek is het merendeel gerealiseerd wat eind 2016 tot doel was gesteld. Daarnaast heeft Het Scheepvaartmuseum sinds 2018 een nieuw publiek weten te bereiken dankzij nieuwe vaste opstellingen en tijdelijke tentoonstellingen en vindt het museum meer aansluiting bij de cultuurliefhebber.

aantal bezoekers

	realisatie 2020	doelstelling 2020	realisatie 2019
aantal bezoekers	111.435	350.000	310.609
uniek bezoek website	347.462	1.200.000	443.243

In 2020 zijn er 111.435 fysieke bezoekers naar Het Scheepvaartmuseum gekomen, dat is een daling van 64% ten opzichte van 2019. Gedurende de eerste drie maanden van het jaar was er nog een stijging te zien in de bezoekersaantallen, vooral onder de doelgroepen cultuurliefhebber en dagjestoerist (bijna 6.000 bezoekers meer dan in 2019). In maart was er al een daling te zien in het buitenlandse bezoeker als gevolg van de Covid-19 pandemie.

Vanaf 13 maart moest Het Scheepvaartmuseum zijn deuren sluiten om vervolgens op 1 juni weer open te gaan voor bezoekers met online te boeken tijdsloten en een beperkte capaciteit. Gedurende de zomermaanden heeft het museum ongeveer 50-60% van de bezoekersaantallen mogen ontvangen t.o.v. 2019. Dit percentage is helaas gedurende de herfst

weer gedaald, gevolgd door wederom een sluiting van het museum; vanaf 5 november (2 weken) en vanaf 14 december.

Gedurende 2020 hebben relatief meer Museumkaarthouders het museum bezocht (30% in 2020 ten opzichte van 17% in 2019), terwijl het aantal buitenlandse bezoekers als gevolg van de pandemie achterbleef (16% in 2020 ten opzichte van 35% in 2019). Helaas is vanaf juni 2020 circa 15% van de tijdsloten die gereserveerd is niet gebruikt.

Ongeveer 33% van de bezoekers kwam tijdens de schoolvakanties, vergelijkbaar met afgelopen jaren, terwijl het museum tijdens de belangrijke mei- en kerstvakanties dicht was. Het hoogtepunt was de zomervakantie waar het museum op de doelgroep cultuurliefhebber 74% en op de dagjestoerist 97% t.o.v. 2019 realiseerde.

aantal bezoekers per doelgroep

	2019	2020	% van totaal	% verschil t.o.v. 2019
internationale toerist	107.401	17.873	16%	-83%
cultuurliefhebber	78.627	43.204	39%	-45%
dagjestoerist	49.552	27.751	25%	-44%
educatie	45.656	14.547	13%	-68%
evenement/museumbezoeker	28.597	7.670	7%	-73%
professional	776	390	0%	-50%
totaal	310.609	111.435	100%	-64%

positionering

	realisatie 2020	realisatie 2019
waardering	8,1	8,2
internationaal	8,3	8,5
nationaal	8,1	8,1
Net Promotor Score*	+36	+38
internationaal	+50	+52
nationaal	+35	+29

waardering

Ondanks de sluiting van de vaste presentatie *Zie je in de Gouden Eeuw, Leven aan Boord, de Haven* en de afwezigheid van VOC-schip Amsterdam is de waardering van het overall bezoek met 8,1 in 2020 onverminderd hoog. De waardering van de Nederlandse bezoekers is gelijk gebleven met gemiddeld een 8,1. De waardering van de buitenlandse bezoeker nam iets af naar 8,3. De NPS-score over alle bezoekers is

iets gedaald naar +36. Reden hiervoor is de afname van buitenlandse bezoekers die normaal gesproken het gemiddelde naar boven halen. Opvallend is de stijging van de NPS-score van het Nederlands bezoek, deze kent een stijging van +29 naar +35. De benchmark in de museumsector (volgens onderzoeksbureau Motivaction) komt uit op een waardering van 8,0 en een NPS-score van +32.

Meetdatum 1 juni 2020 – 31 december 2020
* NPS-score (mate van aanbeveling)

loyaliteit

Het aantal herhaalbezoekers ligt in 2020 fors hoger dan in eerdere jaren; 61% is een herhaalbezoeker (41% in 2019, 32% in 2018). Dit is te verklaren door de verhouding van Nederlandse en internationale bezoekers. Internationale bezoekers zijn veel minder vaak een herhaalbezoeker. De herhaalbezoekintentie is gestegen van 72% in 2019 en 2018 naar 78% in 2020. Ook dit komt mogelijk door de verhouding van Nederlandse en internationale bezoekers in het museum. Onder Nederlandse bezoekers is de herhaalbezoekintentie licht gestegen t.o.v. vorig jaar: 79% (2019: 77%; 2018: 74%).

online gebruik

aantal bezoekers - website

	2019	2020	verschil in %
aantal bezoeken website (sessies)	579.871	458.362	-21%
aantal unieke bezoekers website	443.243	347.462	-22%

Door Covid-19 was er een daling in het aantal fysieke bezoekers aan het museum en bezochten dus ook minder bezoekers de website ter voorbereiding op een fysiek bezoek. Wel is het aantal online bezoeken gestegen als gevolg van het beschikbaar maken van verschillende online activiteiten gedurende de lockdowns, zoals:

Het Scheepvaartmuseum ligt voor Pampus

Het online platform *Het Scheepvaartmuseum ligt voor Pampus* geeft de bezoeker de mogelijkheid om Het Scheepvaartmuseum en de collectie vanuit huis te beleven met video's, podcasts, kinderactiviteiten, rondleidingen door de fototentoonstelling, minicolleges en meekijken met de dokbeurt van het VOC-schip Amsterdam. Maar ook de mogelijkheid om de VR-tijdreis thuis in 360 graden te beleven, duurzame recepten van de chef-kok van het museum uit te proberen en vlogs door museumgidsen te bekijken waarin zij op geheel eigen wijze over interessante onderwerpen uit het museum vertellen. Tijdens de eerste museumsluiting startte het museum met deze speciale pagina's die in de periode maart – juni ongeveer 30.000 keer bezocht zijn door ca 25.000 unieke paginabezoekers. Het gemiddelde aantal bezochte pagina's per sessie is toegenomen met 28% (van 2,5 naar 3,2), net als de gemiddelde sessieduur (+17% van 1:36 naar 1:53 minuut).

- Daarnaast:
- Door verschillende inhoudelijke artikelen zijn pagina's over de collectie 20,4% meer bezocht;
  - De publicaties over de restauratie van het VOC-schip zorgden voor 45% meer bezoekers aan deze pagina's dan in 2019;

In 2019 en 2020 lag de focus op berichtgeving via Instagram. De groei op dit platform van de afgelopen jaren heeft zich doorgezet in 2020. Facebook en Twitter kenden een vergelijkbare groei als in 2019.

het scheepvaartmuseum ligt voor Pampus

aantal volgers

	2019	2020	% t.o.v. 2019
Facebook	13.804	14.478	+ 5%
Twitter	10.437	10.679	+ 2%
Instagram	4.622	5.704	+23%
LinkedIn	2.771	3.608	+ 30%

tentoon- stellingen en programma

Amsterdam Havenstad

Amsterdam Port & City

De Covid-19-situatie dwong het museum flexibel om te gaan met de tentoonstellingsplanning. Het meest impactvol was het uitstel van de langverwachte overzichtstentoonstelling *Willem van de Velde & Zoon*. Deze tentoonstelling was oorspronkelijk geprogrammeerd voor het najaar van 2020, maar zou met de beperkte bezoekersstromen niet de aandacht gekregen hebben die het verdiende. De tentoonstelling opent nu op 1 oktober 2021.

Door de gewijzigde planning ontstond (letterlijk) meer ruimte voor de al geplande fototentoonstelling *Engelen van de Zee* van de Vlaamse portretfotograaf Stephan Vanfleteren (België, 1969), die in september 2020 in nauwe samenwerking met de Dutch National Portrait Gallery gerealiseerd werd. Vanfleteren is één van de meest bekende en gelauwerde fotografen van de Lage Landen. *Engelen van de Zee* bestaat uit een serie aangrijpende

portretten van jongens tussen de zes en zestien jaar van maritiem opleidingsinstituut Koninklijk Werk IBIS in het Belgische Bredene. De tentoonstelling sluit naadloos aan bij de missie van het museum om te laten zien hoe sterk de samenleving en maritieme wereld verbonden zijn. De tentoonstelling in Het Scheepvaartmuseum werd goed gerecenseerd, onder andere door NRC Handelsblad (****):

“...meer nog dan houding, blik of flaporen zijn het de ogen die in Het Scheepvaartmuseum de aandacht trekken. Nee, niet hoe ze kijken, maar waarmee. De foto's van Vanfleteren zijn zo helder dat je rustig kunt onderzoeken of een iris wat wit laat tussen het onderste ooglid of dat het onder het randje verdwijnt. Zoveel tijd neem je meestal alleen voor jezelf, in de spiegel.”

Engelen van de Zee is mede mogelijk gemaakt dankzij de steun van het ministerie van OCW, de deelnemers van de BankGiro

Loterij, Prins Bernhard Cultuurfonds, Amsterdams Fonds voor de Kunsten en het Mondriaan Fonds.

Eind 2020 – één dag voor een nieuwe lockdown – leverde het museum de nieuwe semipermanente presentatie *Amsterdam Havenstad* op. Zodra het museum weer open mag, maakt het publiek kennis met deze interactieve tentoonstelling die naar verwachting 5-7 jaar te zien is. Het toont de eeuwenoude relatie tussen de haven en de stad. Ook biedt de tentoonstelling veel ruimte voor verhalen van oud havenarbeiders. Het zichtbaar maken van persoonlijke geschiedenissen krijgt een steeds prominenter plek in het tentoonstellingsaanbod.

Amsterdam havenstad is mede mogelijk gemaakt dankzij de steun van hoofdsponsor Port of Amsterdam, partners Amports en ORAM en de deelnemers van de BankGiro Loterij. In de bestaande vaste opstelling *Cartografie & Curiosa* vond in oktober 2020 een collectiewissel plaats. Daarnaast toont het museum sinds augustus 2020 permanent de recente aanwinst *The battle & water angle* van de Indonesische prentkunstenaar Ade Darmawan. Het werk is een reflectie op de Nederlandse aanwezigheid in Indonesië, en dient als ‘conversation piece’ binnen het actuele verhaal van het museum.

In 2020 sloten de vaste opstellingen *Leven Aan Boord*, *Zie je in de Gouden Eeuw* en *Haven 24/7* om ruimte te maken voor nieuwe opstellingen die in 2020 en 2021 gerealiseerd worden. Een deel van de collectie uit die opstellingen is inmiddels weer te zien in de nieuwe tentoonstelling *Amsterdam Havenstad*.

Op 10 mei 2020 sloot de tijdelijke tentoonstelling *Strijd om het IJs* - waarin het proces van Nederlandse groei in het Noordpoolgebied te zien was – evenals de bijbehorende participatieve opstelling in de interactieve ruimte. De tentoonstelling *Rijzend Water*, van fotojournalist Kadir van Lohuizen, over de wereldwijde impact van de stijgende zeespiegel borduurde voort op de thematiek van *Strijd om het IJs* en verbond zo verleden, heden en toekomst aan elkaar. *Rijzend Water* bleef ook het afgelopen jaar zeer actueel en werd mede daarom verlengd tot 16 mei 2021. Het Scheepvaartmuseum had in 2020 een samenwerking met Kunstlinie Almere Flevoland om de tentoonstelling in 2020 laten reizen naar Almere. De tentoonstelling is vanaf april 2021 ook te zien in City Museum of New York.

	realisatie aantal activiteiten	realisatie bereik activiteiten
gezinnen	398	16.100
individuele bezoekers (zonder kind)	58	2.645
voor jong en oud	59	12.665
totaal	515	31.410

* de aantallen rondleidingen bij commerciële activiteiten zijn hierin niet opgenomen

publieksprogrammering

Voor verschillende doelgroepen vond er een uitgebreid (online) activiteitenprogramma plaats tijdens de schoolvakanties en rondom de tentoonstellingen *Rijzend Water*, *Strijd om het IJs* en *Engelen van de Zee*. Door de lange periodes van sluiting en de maatregelen na heropening om activiteiten veilig aan te kunnen bieden, heeft het museum een groot aantal geplande activiteiten laten vervallen, opnieuw ontwikkeld of aangepast naar een online alternatief. Veel grote evenementen konden in 2020 niet fysiek doorgaan waaronder de Canal Parade en de Museumnacht Amsterdam. De museumweek ging online door; Het Scheepvaartmuseum leverde hieraan een bijdrage met o.a. een Man & Kunst aflevering over Willem van de Velde & Zoon. Verhoudingsgewijs is in 2020 door de Coronabeperkingen bewust veel meer programmering aangeboden voor de doelgroep ‘huishouden/gezin’.

inzet op een breed publiek

In januari en februari startte een breed programma voor verschillende doelgroepen. Zo organiseerde het museum begeleid museumbezoek voor de cliënten van zorginstelling *Cordaan*, een uitgebreid programma voor ouders en kinderen tijdens de onderwijsstakingen op 30 en 31 januari en een groot familieweekend rondom *Strijd om het IJs* en *Rijzend Water* in samenwerking met de BankGiro Loterij en NEMO. Een drukbezocht weekend, en voor het eerst gericht op de doelgroep families met kinderen. Er was veel aandacht voor de tijdelijke tentoonstellingen met onder meer speedrondleidingen, workshop maak je eigen *climate strike* T-shirt en een bezoek aan de ijsbreker *Christiaan Brunings*.

Met partner *Theaterkantoor* ontwikkelde en produceerde het museum de wereldprimeur van het eerste *Kids Canto Ostinato* concert. Ruim 350 kinderen en ouders luisterden in horizontale positie op het Open Plein naar Canto Ostinato van Si-meon ten Holt, uitgevoerd door Sandra en Jeroen van Veen. Naar aanleiding van het succes (zowel in mediabereik als in hoge waardering van het publiek) wordt in 2021 een tweede editie georganiseerd. De voorjaarsvakantie stond in het teken van het terugkerende familiethema *Anders kijken*. Speciale aandacht was hierbij voor het VOC-schip Amsterdam. Familievertellers belichtten de verschillende verhalen die het schip vertelt. Met daarnaast familierondleidingen, workshops, een tekenprogramma onder de sterrenhemel van het Open Plein en een speciale poppenkastvoorstelling voor de allerkleinsten. Deze vakantie zorgde voor een stijging van 15% t.o.v. de bezoekersaantallen in 2019.

Het thema duurzaamheid bleef in terugkerende publieksprogrammering op de agenda staan. In de noordvleugel is de interactieve ruimte ingericht voor een verdiepingsprogramma bij *Rijzend Water*. Net als in 2019 lag de focus in deze ruimte op hoe wij zelf omgaan met klimaatverandering. Samen met Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Amsterdam Rainproof werd gekeken hoe de stad Amsterdam omgaat met water en konden bezoekers reactie- en inspiratiekaarten achterlaten.

Ook de aankomende beleidsperiode wordt per tentoonstelling en inspelend op de actualiteit samengewerkt met relevante programmapartners zoals debatcentrum De Balie, Pakhuis de Zwijger en NiNsee.

Voor de deelnemers aan de BankGiro Loterij is begin november een live online rondleiding door de tentoonstellingen *Rijzend Water* en *Engelen van de zee* verzorgd door fotograaf Kadir van Lohuizen en de conservator fotografie & film. De film bleef ook na afloop beschikbaar en is inmiddels 5.100 bekeken. Ook tijdens de Uitmarkt en de Nationale Museumweek is een onlineprogramma gerealiseerd. Het Scheepvaartmuseum volgt de Nederlandse richtlijnen van het RIVM en met het protocol van de Museumvereniging "Veilig Samen Uit" kon het museum aan het begin van de zomer weer open. In de zomervakantie ontwikkelde het museum het nieuwe zomerprogramma *op thuisvakantie*; een programma over vakantie en reizen. De veilige haven die Het Scheepvaartmuseum bood was een groot succes.

Als nieuw product is een *kijk-en-doe-waaier* ontwikkeld; een serie opdrachtkaarten in de vorm van een tocht door het museum. De kaarten bieden een verdieping op de museumcollectie; kinderen kunnen de opdrachten zonder begeleiding uitvoeren en het geeft bezoekers zo de mogelijkheid om onderling afstand te houden. De *kijk-en-doe-waaier* is gedurende de zomervakantie getest en zal in 2021 onderdeel zijn van het vaste aanbod.

Het herfstvakantieprogramma trok minder bezoekers, maar werd met een rapportcijfer 8 zeer goed gewaardeerd.

Door de museumsluiting in het najaar is de jaarlijkse drukbezochte intocht van Sint-Nicolaas op een alternatieve manier georganiseerd, namelijk geheel zonder publiek, als een live-tv-uitzending vanuit het museum, in samenwerking met AT5. Ook de geplande kerstvakantieprogrammering moest door sluiting van het museum worden aangepast naar online programmering.

Voor de tentoonstelling *Engelen van de zee* is in december in samenwerking met platform Unseen een speciaal activiteitenweekend georganiseerd met kleinschalige programma's, deels ook online.

Dit jaar was er ruimte voor experimentele publieksprogrammering waarin de zoektocht naar een meerstemmig verhaal over onze collectie centraal staat. Onder leiding van cultureel historicus Jennifer Tosch en theatermaker Katy Streek is de theatrale stadswandeling *Future for the Past* ontstaan, die het publiek meenam vanaf Het Joods Historisch Museum, langs de Hortus Botanicus, naar Het Scheepvaartmuseum. Op die locaties en langs die route ontdekte het publiek verborgen verhalen over ons gedeelde verleden: Een reis door de tijd naar het gezamenlijke koloniale verleden van Nederland en Zuid-Afrika

Tenslotte was er juist in dit moeilijke jaar ook een unieke kans om een aantal spectaculaire gastschepen uit te nodigen die normaal gesproken de wereld rondreizen. De goede relatie met de gemeente Amsterdam maakte het mogelijk dat de clipper *Stad Amsterdam* gedurende enkele maanden als gastschip aan de museumsteiger lag. In oktober kwam ook de bark *Europa* naar het museum. Beide bijzondere schepen trokken veel bezoekers.

Het jaar 2020 begon goed met een uitgebreid publieksprogramma in januari en februari en intensief museumbezoek door scholen. Als gevolg van Covid-19 daalden de schoolbezoeken in 2020 met 75-80%. Na de eerste museumsluiting in maart volgden voor de afdeling Educatie & Publieksactiviteiten een tijd van reageren en anticiperen op deze nieuwe situatie.

Naast het bestendigen van bestaande partnerships en het opzetten van nieuwe samenwerkingen, heeft het museum zijn digitale aanbod vergroot en versneld verschillende online pilotprojecten ontwikkeld.

In 2020 is een eerste aanzet gemaakt om te werken met het programma LessonUp, een online tool om digitale lessen aan te bieden die op elk moment aan te passen zijn. De Samenwerkende Maritieme Fondsen hebben het mogelijk gemaakt dat Het

Scheepvaartmuseum een eigen kanaal heeft ingericht op dit onderwijsplatform waar het museum de komende jaren eigen lessen aanbiedt. In 2020 zijn de eerste lessen al ontwikkeld en in verband met de museumsluitingen in 2020 ook geschikt gemaakt voor thuisonderwijs.

In december zijn de eerste online-live rondleidingen succesvol getest voor het primair en voortgezet onderwijs. Daarnaast is er met de museumgidsen een breed aanbod aan korte vlogs ontwikkeld voor families en onderwijs

schoolgebonden activiteiten

De maanden maart en april was het museum bijna volledig volgeboekt met schoolgroepen. In maart, na de eerste sluiting moest het bezoek van ongeveer 7.000 leerlingen worden geannuleerd en administratief en financieel worden verwerkt.

	2020 realisatie		2019 realisatie		2018 realisatie		2017 realisatie	
	leer- lingen	activi- teiten	leer- lingen	activi- teiten	leer- lingen	activi- teiten	leer- lingen	activi- teiten
leerlingen BO	3.950	442	12.649	1.417	11.674	1.307	10.848	1.174
leerlingen VO	3.916	384	13.477	1.509	15.892	1.780	16.229	1.818
subtotaal	7.866	826	26.126	2.934	27.566	3.087	26.713	2.992
leerlingen VO buitenland	553	62	4.498	504	3.677	412	4.025	451
MBO/HBO/WO*	171	14	647	52	565	45	562	63
MBO/HBO/WO**	3.960	-	10.408	-	8.663	-	8661	-
subtotaal	4.131	76	11.055	52	9.228	45	9.223	63
totaal	12.550	902	41.679	3.489	40.471	3.544	39.961	3.037

* Dit zijn groepen die een programma krijgen aangeboden via het museum
** Dit zijn Nederlandse en buitenlandse individuele studenten én studenten die een programma (soms met hulp van het museum) doen, maar niet identificeerbaar zijn in het huidige kassasysteem.

In samenwerking met het Amsterdam University College is een History Lab opgezet waarbij een tiental voornamelijk buitenlandse studenten een maand lang (gast) colleges en rondleidingen hebben gevolgd en de collectie hebben bestudeerd om tot een advies te komen hoe het museum zijn collectie kan inzetten voor een nieuw te maken tentoonstelling over de Atlantische wereld. Vanuit het museum was dit een gezamenlijk project met conservatoren, collectiebeheerders, bibliotheekmedewerkers en de educatieve afdeling. Met de academische Pabo-opleiding van de Marnix Academie in Utrecht is het project De toekomst van een VOC-schip afgerond. Twee groepen vierdejaars studenten hebben samen met achtstegroepers van de Alan Turing basisschool in Amsterdam lesmateriaal bedacht en uitgetest om het aloude verhaal van het VOC-schip Amsterdam te vernieuwen en te verdiepen.

Met de stichting Stap op de rode loper heeft het museum voor de derde keer op rij een groot literatuurevenement georganiseerd voor VMBO-leerlingen, waarbij auteurs, boekontwerpers, performers en illustratoren leerlingen liefde voor lezen proberen over te brengen. De museum-docenten gaven workshops rond het verbeelden van maritieme poëzie in korte clips. 360 leerlingen en ruim 20 begeleidende studenten van de Hogeschool van Amsterdam hadden zo een bijzondere dag in het museum.

In samenwerking met de organisatie van de Open Monumentendag in Amsterdam heeft het museum in september nog een klassendag georganiseerd met als thema restaureren en het relevant maken van oude objecten voor een nieuwe generatie. De dag was vrijwel volgeboekt met leerlingen van groep 7 van diverse Amsterdamse scholen.

Het succesvolle programma BootKamp dat de laatste jaren aan het begin van het nieuwe schooljaar, ruim meer dan 1.200 brugklassers trok kon vanwege de Covid-19 maatregelen helaas niet doorgaan.

collectie en onderzoek

collectievorming

In 2020 werden door aankoop of schenking veel aanwinsten aan de museumcollectie toegevoegd. Deze verwervingen illustreren de breedte en variëteit van de collectie.

In januari deed het museum meteen de grootste verwerving tot nu toe: twee zeventiende-eeuwse wandtapijten die beiden een episode uit de Slag bij Solebay in 1672 uitbeelden. De wandtapijten zijn vervaardigd door Thomas Poyntz in de Royal Tapestry Works in Mortlake bij Londen naar een ontwerp van de Nederlandse zeeschilder Willem van de Velde de Oude. De twee wandtapijten maken deel uit van een originele set van zes exemplaren. De andere vier bevinden zich in de depots van twee Amerikaanse musea en worden niet aan het publiek getoond. De wandtapijten zullen medio 2021 een permanente plek krijgen in de vaste presentatie van Het Scheepvaartmuseum. In voorbereiding

hierop zijn de tapijten op nieuwe zuurvrije kokers in het depot geplaatst en is in samenwerking met externe restauratoren een uitgebreid advies- en conserveringstraject opgestart, dat heeft geresulteerd in een behandelplan. Met de afdeling gebouwbeheer en installateur Kuijpers zijn de benodigde aanpassingen aan de klimatisering van de beoogde ruimte in kaart gebracht. Daarnaast wordt het programma van eisen voor de wijze van presenteren uitgewerkt.

Verdere aankopen voor de museumcollectie betreffen, onder andere, een schilderij vervaardigd door Cornelis Vreedenburgh (1880-1946) in 1928 van het stoomschip *Kalmar* in de Amsterdamse Houthavens, dat dankzij het Balfourt-Roggeveen Fonds van Vereniging Nederlands Historisch Scheepvaartmuseum kon worden aangekocht. Daarnaast werd het figuratieve schilderij *Schuitevoerder III* door Louise

Marie Koning-Loeber (1894-1983) voor de collectie verworven. Op een veiling in Den Haag werd een album met studietekeningen op papier van de bekende zeeschilder Jacob Eduard van Heemskerck van Beest (1828-1894) aangekocht. Het betreft in totaal 55 tekeningen, waarvan 52 in potlood, twee in inkt en één aquarel; een belangrijke aanvulling op het oeuvre van deze kunstenaar.

Het grootste deel van de verwervingen bestaat uit schenkingen en legaten. Via een legaat werden tien objecten verworven die betrekking hebben op de Amsterdamse scheepskapitein Andries Roelof de Lang (1831-1899). Door meerdere schenkingen kon het museum de collectie verder uitbreiden met technische tekeningen, diverse fotoalbums, en een schilderij uit 1953 van een onbekende kunstenaar met als titel *De navigatie-instrumenten van een stuurman*. Het schilderij werd in dat jaar aangeboden aan de heer J. Ossewaarde ter gelegenheid van zijn 40-jarig dienstverband bij de KNSM in 1953.

Het GVB heeft het museum een schaalmodel van het moderne IJ-veer 62 (in dienst 2018) geschonken. De watersport-fotograaf Theo Kampa schonk twee foto's aan het museum. Het betreft een foto van minister van Verkeer en Waterstaat Neelie Smit-Kroes aan het roer tijdens het admiraalzeilen van de Stichting Stamboek Ronde en Platbodemjachten in 1983 en van de scheepsontwerper Gerard Dijkstra die een zonnetje schiet aan boord van het zeiljacht Second Life tijdens de Original Single-handed Transatlantic Race in 1972, zijn eerste grote oceaanrace.

Aan het einde van het jaar werden twee schilderijen van Petrus Johannes Schotel (1808-1865) voor de collectie verworven. Het gaat om de aankoop van het schil-

derij *Raderstoomschip in woelig water* en de schenking van *Schepen op ruwe zee*. Petrus Johannes Schotel wordt algemeen beschouwd als een van de meest gerenommeerde Nederlandse zeeschilders uit de negentiende eeuw. De aankoop werd gefinancierd vanuit het Balfort-Roggeveen Fonds van de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum.

collectiebeheer en -registratie

Eén van de kerntaken van de afdeling Collectiebeheer is de structurele zorg voor de instandhouding van de collectie, zowel in het depot als in de tentoonstellingen. Naast de regelmatige controle- en schoonmaakrondes, vindt er periodiek groot onderhoud plaats in de vaste opstellingen. Samen met het gespecialiseerde bedrijf Art Salvage zijn in het eerste kwartaal van 2020 de vitrines in de vaste presentaties *Scheepsornamenten*, *Jachtmodellen*, *Navigatie-instrumenten* en *De Walvis* schoongemaakt.

Vanwege de maatregelen in verband met het coronavirus was het niet altijd mogelijk om in de gebruikelijke bezetting aanwezig te zijn. Zodra dit weer toegestaan was, zijn de medewerkers van de afdeling weer in het depot en het museum aan de slag gegaan omdat het werk aan de collectie nooit stilstaat en omdat de bewaking van de ideale bewaaromstandigheden voortdurende monitoring nodig heeft. De periodes van sluiting van het museum boden en bieden een uitgelezen kans om werkzaamheden in de tentoonstellingen uit te voeren die normaal slechts sporadisch of op kleine schaal mogelijk zijn. Als onderdeel van het project Digitale Infrastructuur Collecties is een upgrade uitgevoerd van het collectieregistratiesysteem Adlib. Met ingang van september

2020 werkt het museum met de web-based applicatie Axiell Collections. Dit nieuwe systeem is een belangrijke stap op weg naar toekomstbestendigheid en veiligheid van de collectiedata en biedt meer gebruiksgemak en betere mogelijkheden voor beschikbaarstelling van informatie over de collectie. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor de implementatie van een nieuwe beeldbank en Axiell Internet Server, die een nieuwe collectiewebsite en daarmee grotere zichtbaarheid van de collectie mogelijk maakt. De collectiewebsite zal een up-to-date overzicht bieden van alle objecten in de museumcollectie. De oplevering van beide systemen wordt verwacht in de eerste helft van 2021.

Het stoomschip *Christiaan Brunings* kon dankzij een genereus aanbod van Damen Shipyards tijdens de gehele zomerperiode

bij de Oranjerwerf blijven. Het schip lag bij de Amsterdamse werf voor de jaarlijkse inspectie toen de museumsluiting in maart van kracht werd. Van de nood werd door de vrijwilligers, die het 120-jaar oude schip in werkende staat houden, vervolgens een deugd gemaakt door zoveel mogelijk achterstallig onderhoud zelf uit te voeren. De Christiaan Brunings keerde in het najaar terug naar de museumsteiger. De afdeling Collectiebeheer bestaat uit drie collectiebeheerders, een collectiemedewerker, een fotograaf, een restaurator en een depotbeheerder (voor de locatie Hoogwood). De afdeling wordt geleid door het Hoofd Collectiebeheer. De medewerkers worden bijgestaan door meerdere vrijwilligers die assisteren bij de registratie en fotografie. De afdeling biedt jaarlijks twee stageplaatsen aan voor studenten museologie van de Reinwardt Academie om werkervaring op te doen.

bibliotheek

De bibliotheek biedt een fysieke ontmoetingsplek voor de conservatoren, fellows, stagiairs en externe onderzoekers. De bibliotheek heeft één van de belangrijkste maritiem-historische collecties ter wereld die van internationaal belang is voor de bestudering van de Nederlandse maritieme

geschiedenis. Het Scheepvaartmuseum heeft een aantal grote stappen gezet op het gebied van publiekstoegankelijkheid van de bibliotheek die sinds mei 2017 weer 5 dagen per week geopend is. Dat dit door het publiek gewaardeerd wordt, is overduidelijk in de bezoekcijfers terug te zien.

aantal aanvragen

	realisatie 2020	activiteiten- plan 2020	realisatie 2019
bezoekers en informatievragen bibliotheek	3.735*	8.000	5.651

* In verband met de museumsluiting vanwege de uitbraak van het coronavirus bedroeg het aantal dagen waarop de bibliotheek was geopend voor publiek slechts 163 dagen (in vergelijking tot 260 in het jaar 2019).

Een team van 15 vrijwilligers onder leiding van 2 informatiespecialisten draagt zorg voor de openstelling van de bibliotheek, beantwoording van vragen, begeleiden van depotraadplegingen, registratie en aanschaf van nieuwe aanwinsten voor de omvangrijke bibliotheekcollectie. Door de uitbraak van het coronavirus zijn het museum en de bibliotheek gedurende een lange periode gesloten geweest voor het publiek. Op vrijdag 13 maart gebeurde dit voor het eerst. De geplande workshops in de bibliotheek voor de Museumweek in april werden afgelast. De presentatie over de koopvaardij in oorlogstijd voor de 4/5-mei viering kon op digitale wijze alsnog doorgang vinden. De digitale vraagbeantwoording en een aantal registratiewerkzaamheden werden vervolgens vanuit huis voortgezet. In de eerste helft van juni was de bibliotheek vervolgens eerst op afspraak geopend, daarna op doordeweekse dagen te bezoeken van 12-17 uur en vanaf 1 augustus van 10-17 uur. Voorafgaand werd een bibliotheekprotocol opgesteld en werden een aantal voorzorgsmaatregelen getroffen (plaatsing perspex scherm, beperking aantal zitplaatsen, hygiëne-maatregelen) en werd het rooster aangepast met één vaste medewerker en één vrijwilliger achter de balie. In november moest het museum weer twee weken sluiten, en ook met ingang van 15 december is het museum weer dicht. De vaste medewerkers werken zoveel mogelijk vanuit huis en komen af en toe in het museum voor postafhandeling en registratiewerkzaamheden. Vraagbeantwoording per mail en telefoon gaat gewoon door. Het aantal fysieke bibliotheekgebruikers is ten opzichte van het voorgaande jaar sterk gedaald als gevolg van de museumsluitingen in het voorjaar, november en december. Het cijfer is verder exclusief bezoekers die in het kader van rondleidingen of hun museumbezoek de bibliotheek kort bezoeken. Het bibliotheekbezoek heeft de afgelopen jaren consequent een stijgende lijn laten zien. Het totaal aantal bibliotheekbezoekers kwam uit op

1.801 (2019: 4.391). Er werden 1.914 (2019: 1.888) inhoudelijke vragen beantwoord en 20 raadpleegafspraken (2019: 17) ten behoeve van onderzoek naar de museale bibliotheekcollectie in het depot begeleid.

kenniscentrum en fellowships

In het kalenderjaar 2020 waren twee fellows actief in Het Scheepvaartmuseum. In het kader van de Prof. J.C.M. Warningsinck Fellowship waren dit Geke Burger en Cora van de Poppe. Maritiem historica Burger deed onderzoek naar een recentelijk verworven manuscript van Salomon Diodati. Deze VOC-ambtenaar schreef in de achttiende eeuw een uitgebreid verhaal over zijn verblijf in Suratte en dit tijdsdocument geeft nieuwe inzichten in de achttiende-eeuwse bedrijfsvoering van de VOC. Taalkundige Van de Poppe onderzocht de talige vormgeving en sociale implicaties van het journaalhouden door Michiel de Ruyter en zijn collega-officieren zoals Jan Corneliszoon Meppel. Tijdens het fellowship richtte zij zich vooral op de expeditie van 1664-1665 tegen de zeerovers in Algiers en de Engelsen in West-Afrika en het Caribisch gebied. De onderzoeksresultaten worden gepresenteerd in verschillende artikelen en lezingen. De fellows, ook van 2019, presenteerden hun onderzoek daarnaast tijdens de goed bezochte fellowshipsmiddag op 28 februari 2020. Op 18 januari vond in het museum de zeer geslaagde eerste editie plaats van Vlootschouw, een tweejaarlijks symposium over de maritieme geschiedenis van de Lage Landen. Vlootschouw stelt zich ten doel een ontmoetingsplek te zijn voor iedereen die voeling heeft met het maritieme verleden van Nederland en België. Zo’n 120 professionals, studenten en liefhebbers uit alle mogelijke maritiem-historische disciplines kwamen naar Amsterdam om kennis uit te wisselen en plannen te bespreken voor gezamenlijke projecten, aanvragen of activiteiten. De organisatie was in handen van medewerkers van de Universiteit Leiden, Het Scheepvaartmuseum, het Maritiem Museum Rotterdam,

de Erasmus Universiteit Rotterdam, Huygens ING-KNAW, Universiteit Antwerpen en de Vrije Universiteit Amsterdam. Het symposium werd mede mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van de Linschoten Vereeniging, de Nederlandse Vereniging voor Zeegeschiedenis, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Stichting Professor van Winter fonds, het Unger-van Brero Fonds en Het Scheepvaartmuseum.

Dankzij de genereuze bijdrage van Stichting Het Meyjes Fonds kon het museum in 2019 een nieuwe wetenschappelijk onderzoeker aanstellen. De eerste Meyjes wetenschappelijk onderzoeker richt zich op de Amsterdamse (houten) scheepsbouw en plaatst deze in een landelijke en internationale context. Met de financiering door het Meyjes Fonds kan deze tijdelijke onderzoeksplaats voor twee dagen in de week worden ingesteld voor de duur van vijf jaar.

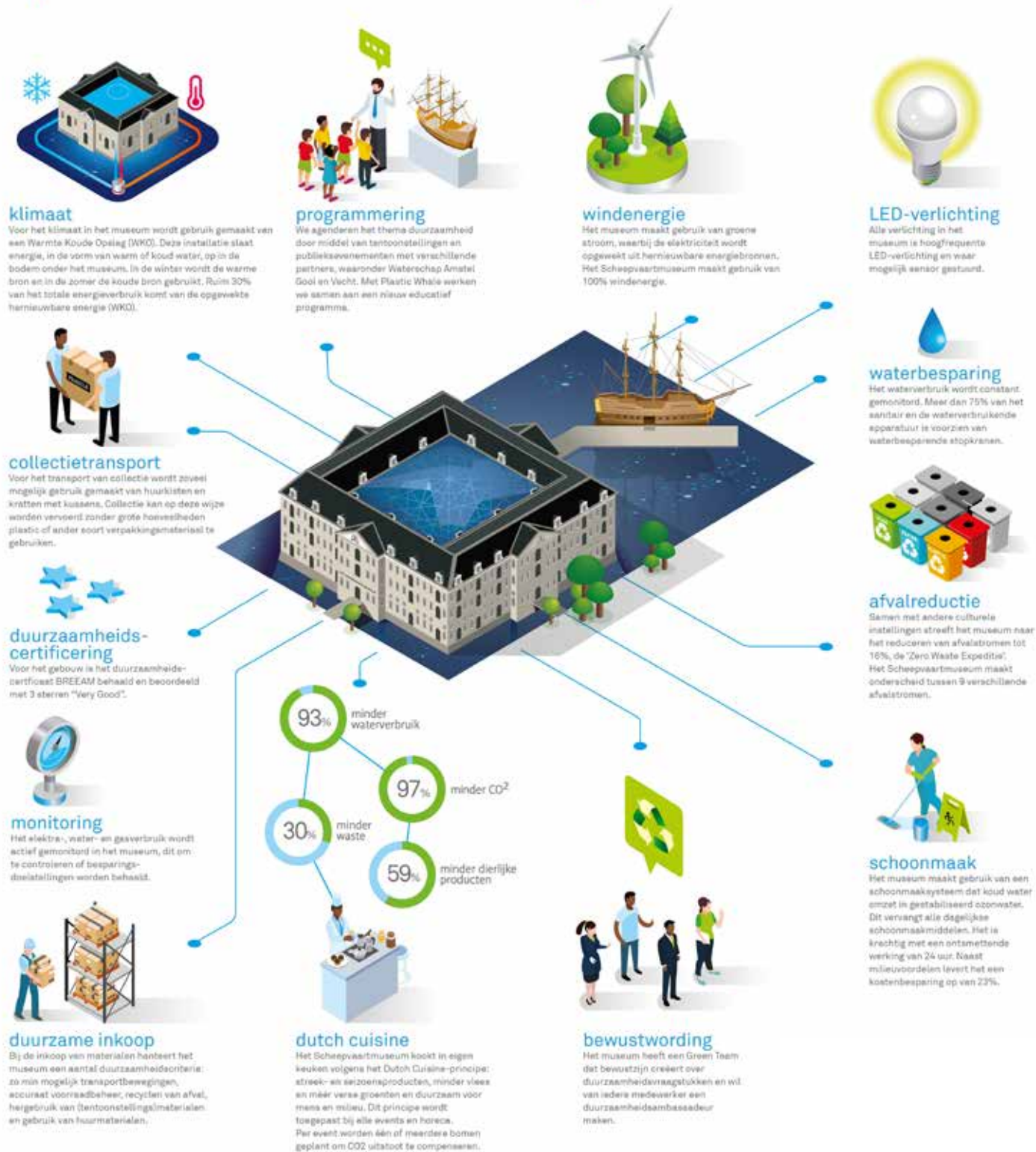
Het museum participeert in meerdere onderzoeks- en digitaliseringsprojecten en ondersteunde meerdere NWO-aanvragen van externe wetenschappelijk onderzoekers, waaronder Atlantic Stories (Rijksuniversiteit Groningen), GLOBALISE (Vrije Universiteit Amsterdam) en *Zij voeren mee met de VOC* (Huygens ING). In de meeste gevallen ondersteunt het museum de aanvragen door het ter beschikking stellen van de collectie en conservatoren voor onderzoeken of door het aanbieden van de mogelijkheid om een pilotproject of symposium in het museum te organiseren. Verder is het museum penvoerder voor een haalbaarheidsstudie voor een digitaal Netwerk Maritieme Bronnen, samen met Huygens ING, Maritiem Museum Rotterdam en het Zuiderzeemuseum.

Het Scheepvaartmuseum hecht grote waarde aan talentontwikkeling en stelt jaarlijks meerdere stageplaatsen ter beschikking aan studenten om ervaring op te doen met een of meer facetten van het inhoudelijk museaal werk. In 2020 waren twee stagiaires werkzaam in het museum en zij verrichtten in samenwerking met o.a. de conservator cartografie onderzoek en assisteerden bij de totstandkoming van een nieuwe publicatie.

op koers naar een eco-positief museum!

duurzame huisvesting

Het Scheepvaartmuseum wil maatschappelijk verantwoord ondernemen om de ecologische voetafdruk te verkleinen. Water heeft ons voorspoed gebracht, maar vormt door de klimaatcrisis ook een bedreiging. Het Scheepvaartmuseum staat voor dit verhaal en wil mensen inspireren door het perspectief van duurzaamheid mee te nemen in de activiteiten. Een duurzame bedrijfsvoering draagt bij om de eigen voetafdruk te reduceren en kan daarbij zelfs een eco-positieve bijdrage leveren.

Voor het verduurzamen van de gebouwen en installaties is een meerjarig programma met deelprojecten opgestart. Voor het onderdeel huisvesting ligt de focus op energiebesparing, optimalisering van de inregeling van de installaties en het onderzoeken van innovatieve oplossingen. In 2020 is een duurzaamheidsscan

uitgevoerd om op basis van 130 mogelijke maatregelen te beoordelen welke stappen gezet kunnen worden. De uitkomsten zijn verwerkt in een duurzaam Meerjaren Onderhouds- en Investeringsplan. Daarnaast is het BREEAM In-Use certificaat Musea op het onderdeel Asset succesvol opnieuw gecertificeerd.

bedrijfsvoering

Het Scheepvaartmuseum voert een financieel gezond beleid door het genereren van voldoende eigen inkomsten; een groeiende inkomstenstroom per bezoeker en het werven van fondsen- en sponsorinkomsten. Daarnaast ligt de nadruk op het zorgdragen voor voldoende reserves, een goede solvabiliteit en liquiditeit.

cultureel ondernemerschap

	realisatie 2020	activiteiten plan 2020	realisatie 2019
percentage eigen inkomsten	55%	60%	61%
museale activiteiten als onderdeel van evenementen*	nb	40%	43%

* Door de sterke afname in het aantal evenementen in is het percentage museale activiteiten niet representatief.

Het bedrijfsmodel van Het Scheepvaartmuseum is gebaseerd op verschillende inkomensstromen bestaande uit publieksinkomsten en subsidies voor het activiteitenplan, behoud en beheer van de collectie en voor beheer van het gebouw. Daarnaast werft Het Scheepvaartmuseum fondsen, (bedrijfs-)sponsors en heeft het belangrijke samenwerkingspartners zoals de BankGiro Loterij.

Als gevolg van de Covid-19 pandemie en de verplichte sluitingen van het museum en beperking van de bezoekerscapaciteit zijn de bezoekersaantallen en publieksinkomsten in 2020 sterk gedaald (-66% t.o.v. 2019). De opbrengst per verkocht kaartje is lager dan in 2019, mede als gevolg van een daling in het aantal buitenlandse bezoekers. Wel is te zien dat veel meer bezoekers bereid zijn om door middel van een donatie een extra bijdrage te leveren.

Het Scheepvaartmuseum ontvangt subsidies van het ministerie van OCW voor de verschillende activiteiten (publieksactiviteiten, beheer van collectie- en gebouwbeheer). De jaarrekening bevat de resultaatsverantwoording van deze afzon-

derlijke activiteiten, waarbij de kosten en baten zijn toegerekend aan de verschillende activiteiten door middel van een kostenplaatssystematiek. In 2020 heeft het museum een extra bijdrage van OCW ontvangen van €1,3m, deze is verantwoord als onderdeel van de incidentele publieke subsidies.

De BankGiro Loterij was ook in 2020 een van de belangrijkste partners van Het Scheepvaartmuseum. Het museum ontving de jaarlijkse bijdrage van € 400.000, een uitkering uit de geoormerkte loten (circa € 60.000) en inkomsten via de BGL vip-kaart. Verschillende partners waaronder Het Compagnie Fonds, de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum, het Mondriaanfonds en Vereniging Rembrandt, hebben bijgedragen aan de aankoop van de Van de Velde wandtapijten in januari 2020 (een aankoop van € 2,1m). Daarnaast heeft het museum in samenwerking met Het Havenbedrijf en SIVN, met financiële bijdragen van respectievelijk € 350.000 en € 50.000 in 2020 de nieuwe tentoonstelling *Amsterdam Havenstad* gerealiseerd.

Het museum streeft ernaar om gasten die deelnemen aan commerciële evenementen zoveel mogelijk kennis te laten maken met het museum. Als gevolg van Covid-19 is een groot aantal commerciële evenementen niet doorgegaan, maar toch zijn veel mensen bereikt door het geven van online rondleidingen, door het streamen van verschillende concerten vanuit het museum en door het museum decor te laten zijn van verschillende televisieprogramma's.

De personeelskosten zijn gedaald als gevolg van de ontvangen generieke steun-

maatregelen vanuit de overheid (NOW-uitkeringen van € 238.000), lagere inhuur van publieksmedewerkers en bewaking en het niet (opnieuw) invullen van verschillende posities. De uitgaven aan aankopen zijn flink gestegen in 2020 door de aankoop van de *Van de Velde wandtapijten*. De daling in overige lasten is het gevolg van minder uitgaven aan tentoonstellingen volgend op het uitstellen van de *Van de Velde* tentoonstelling naar 2021 (oorspronkelijk gepland voor najaar 2020). Ook zijn er verschillende kosten beperkt als gevolg van de sluitingen en tegenvallende publieksinkomsten.

financiële positie

In 2020 is een resultaat voor resultaatbestemming gerealiseerd van € 656.616. Een deel van de kosten wordt toegeschreven aan het bestemmingsfonds Brandveiligheid Depot en de bestemmingsreserve Herstel –en Innovatie. Dit is een deel van de extra bijdrage van OCW, waarvan in de komende jaren een aantal initiatieven betaald worden die zijn ontwikkeld om het museum wendbaarder en weerbaarder te maken. Zo investeert het museum bijvoorbeeld in het ontwikkelen van programma's op locatie, het verzorgen van online onderwijsprogramma's en het op afstand kunnen monitoren en besturen van het collectieklimaatstelsel.

Het restant van het resultaat, € 553.129, wordt toegevoegd aan de algemene reserve. Hierdoor stijgt de algemene reserve van € 4,0m per jaareinde 2019 naar € 4,6m per jaareinde 2020. Het totale eigen vermogen blijft ruim boven de tussen musea afgesproken norm voor het weerstands-

vermogen. Deze norm definieert het weerstandsvermogen als het hoogste van:

- Het eigen vermogen dat nodig is om op de korte en middellange termijn tegenvallers in de exploitatie op te vangen;
- Het eigen vermogen dat op de langere termijn nodig is om te voldoen aan de kapitaalbehoefte van de instelling.

Het weerstandsvermogen van het museum op basis van deze definitie bedraagt ca. € 1 miljoen, het totale eigen vermogen per jaareinde 2020 bedroeg € 5,7 miljoen.

risicobeheersing

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het gevoerde beleid en is opgenomen in de jaarplanning. Risico's worden onderverdeeld in de onderwerpen publiek/ overige stakeholders, collectie/ presentatie, huisvesting/veiligheid, ICT/ toegangsbeveiliging, personeel/organisatie, financieel/fiscaal.

De directie is goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden binnen de branche en ziet erop toe dat de interne risicomanagements- en controlesystemen, waarmee binnen de organisatie brede risico's worden beheerst, adequaat werken. Financiële risico's zijn vastgelegd in de managementinformatie en worden periodiek geanalyseerd waarna de strategie eventueel wordt bijgesteld.

De grootste risico's van de organisatie zijn:

- Tegenvallende bezoekersaantallen en/of teruglopende inkomsten, waardoor de financiële resultaten en positie worden verzwakt.
- Onvoldoende bestendige subsidie- en onderhoudskosten van het museumgebouw en depot over de lange termijn.
- Het eventueel openstellen van het Marineterrein voor het publiek kan resulteren in een beveiligingsrisico voor het depotgebouw.

meerjarig onderhouds- en investeringsplan

In 2019 is het Meerjarig Onderhoud- en Investeringsplan (MJOP) geüpdatet en gedeeld met OCW. Dit plan vormde de basis voor de uitgaven aan de huisvesting in 2020. De onttrekkingen wegens investeringen zijn flink lager dan vorig jaar door de verbouwingen van enkele tentoonstellingszalen in 2019. Gedurende 2020 zijn onder andere de volgende grote vervangingsinvesteringen gedaan of in opdracht gegeven: vernieuwing bronleiding WKO-installatie, aanpassing klimaatinstallaties tentoonstellingszalen, vervanging regelkasten, aanbrengen frequentieregelaars op luchtbehandelingskasten, aanbrengen voorzetramen bij verschillende museumzalen en een uitbreiding van opslagruimtes voor ICT en TD (technische dienst) -doeleinden.

Meerdere investeringen zijn vanuit duurzaamheidsdoelstellingen gedaan en hebben direct effect op het energieverbruik. De onderhoudsuitgaven (vooral uitgevoerd

in de periodes dat het museum moest sluiten) bestaan o.a. uit de volgende grote projecten: schilderwerkzaamheden van wanden en kozijnen, onderhoud aan de noodstroomvoorziening, renovatie stalen trapconstructies en coating van de vloeren in de kelder.

Uit reeds ontvangen vergoedingen zijn o.a. de volgende projecten uitgevoerd: optimaliseren regeling WKO-installatie, vernieuwing vloeren Havententoonstelling, upgrade CCTV (beveiligingscamera's), verbeteren luchtbehandeling kelderruimtes en aanpassen dakconstructie ter voorkoming van lekkages.

organisatiestructuur

In 2020 is de organisatiestructuur van het museum aangepast. Na het vertrek van de directeur museale zaken begin 2020 is ervoor gekozen om verder te gaan met één directeur en de lagen daaronder te verdelen in vier clusters. Het cluster Collecties, het cluster Programma en Publiek, het cluster Bedrijfsvoering en het cluster Commerciële Zaken. Ieder cluster heeft een eigen hoofd en samen met de hoofden van de stafafdelingen vormen zij het managementteam.

De overlegstructuur blijft naast het managementoverleg bestaan uit een breed managementoverleg, een tentoonstellingsoverleg en een programmacommissie. De strategie voor het museum wordt in deze overleggen vormgegeven. Op deze manier kan een brede groep medewerkers meedenken over de richting van het museum en diverse thema's met elkaar bespreken.

De projectorganisatie die in 2019 opnieuw is opgezet begint steeds beter ingebed te raken in de organisatie. Mede hierdoor is het de organisatie gelukt om ook in coronatijd diverse projecten succesvol te voltooien.

Helaas heeft het museum gedurende het jaar ook op meerdere plaatsen in de organisatie afscheid moeten nemen van collega's. Door sluitingen van het museum

en het teruglopende aantal bezoekers in dit coronajaar, was dit onvermijdelijk.

Governance Code Cultuur

Het museum, de overheid en andere organisaties zijn partners die elkaar nodig hebben om maatschappelijke waarde te creëren. Dit is ook terug te vinden in principes van de Governance Code Cultuur 2019 die het museum onderschrijft en toepast. De toepassing van de Governance Code heeft het museum vastgelegd in een bestuurs- en een raad van toezichtreglement. In de jaarlijkse strategie-tweedaagse van de raad maakt governance en zelfevaluatie een substantieel deel uit van het programma.

Code Diversiteit & Inclusie

Het afgelopen jaar heeft het museum qua personeelsbestand weinig kunnen sturen op diversiteit. Er is een minimaal aantal vacatures vervuld en het museum heeft van meerdere collega's ongewild afscheid moeten nemen.

Eind 2020 had ongeveer 15% van de medewerkers een (gedeeltelijk) niet-Nederlandse achtergrond. Dit is een daling ten opzichte van 2019. De afgelopen jaren nam de diversiteit van het personeelsbestand juist toe. Helaas zijn in 2020 noodgedwongen veel tijdelijke contracten niet verlengd. Dit betrof relatief gezien veel collega's met een cultureel diverse achtergrond, omdat juist zij nog wat korter in dienst waren. Hierdoor doet het museum op het gebied van culturele diversiteit gedwongen weer een stap terug.

De verdeling van mannen en vrouwen in het museum is al jaren redelijk goed in evenwicht. Eind 2020 was de verhouding 45% man en 55% vrouw. Ook op andere gebieden van diversiteit (opleidingsniveau, leeftijd, geaardheid, etc.) is er een mooie verdeling binnen het museum.

Om ervoor te zorgen dat iedereen zich thuis voelt in het museum wordt met regelmaat aandacht aan dit onderwerp besteed. In oktober 2020 is een bijeen-

komst georganiseerd onder leiding van Rachid Berragiy van de Behr Groep. Medewerkers konden zich aanmelden voor deze bijeenkomst waarin met elkaar een open gesprek werd gevoerd over wat diversiteit en inclusie aan de ene kant voor het museum betekent en aan de andere kant voor medewerkers individueel. De samenstelling van de groep was erg divers. Naast de algemeen directeur waren er deelnemers van de meest uiteenlopende afdelingen en functieniveaus. Een gesprek dat in 2021 een vervolg zal krijgen.

Om diversiteit en inclusie beter te borgen in de organisatie en ervoor te zorgen dat de komende jaren de ambities op dit vlak worden verwezenlijkt, is begin 2021 een

Hoofd Educatie en Inclusie aangenomen. Deze nieuwe collega zal ook voorzitter worden van de al bestaande werkgroep Inclusie.

Fair Practice Code

De Fair Practice Code is een gedragscode voor ondernemen en werken in de kunst-, cultuur- en creatieve industrie en vormt een aanvulling op de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit & Inclusie. Het museum biedt goede arbeidsvoorwaarden en zorgt dat het beloningsbeleid aansluit bij de bepalingen daarover in de Fair Practice Code. Dit geldt ook voor (kunst-) opdrachten vanuit het museum aan makers/kunstenaars, freelancers en externe projectmedewerkers.

De speerpunten uit de Fair Practice Code heeft Het Scheepvaartmuseum o.a. op onderstaande manieren verwerkt in het HR-beleid:

- solidariteit:
Functies binnen het museum zijn gekoppeld aan de loonschalen binnen de geldende cao. Voor de schaalindeling wordt gebruik gemaakt van de beschikbare handboeken met referentiefuncties van de branche en bij twijfel vindt een officiële weging plaats via de AWWN. De directiefunctie is bovenschallig ingedeeld. Voor dit salaris is een benchmark opgesteld met vergelijkbare instellingen en valt binnen de WNT gestelde kaders.

Het museum werkt met vrijwilligers in de bibliotheek en op het Stoomschip Christiaan Brunings. Alle andere functies betreffen betaalde arbeidsplaatsen. Stages, met bijbehorende stagevergoeding, biedt het museum uitsluitend aan studenten aan die zijn ingeschreven bij een onderwijsinstelling.

- transparantie:
Het museum deelt haar kennis en expertise. Verschillende afdelingshoofden nemen deel aan werkgroepen in zowel Amsterdam als op landelijk niveau, waar kennisdeling het doel is.

- duurzaamheid:
Zoals beschreven bij punt c en d is er veel aandacht voor duurzame inzetbaarheid van de medewerkers. Naast een actief verzuimbeleid waarmee het museum mentale en fysieke overbelasting zoveel mogelijk voorkomt, investeert de afdeling HR ook in het potentieel en de ontwikkeling van de medewerkers.

Raad van Toezicht en bestuur
Voor Het Scheepvaartmuseum ligt de komende jaren de focus o.a. op digitalisering, kennisoverdracht en het bereiken van nieuwe doelgroepen. Voor uitbreiding van de raad is in 2020 daarom gezocht naar een kandidaat met een achtergrond in educatie en/of publieksparticipatie en affiniteit met digitale media. Daarnaast heeft de raad bij de selectie van de kandidaten gekeken naar kandidaten die met een andere culturele achtergrond iets kunnen toevoegen aan de diversiteit van de raad.
De raad heeft de heer A. (Alvin) Williams als kandidaat voorgedragen. De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) is, conform de opgenomen bepaling om OCW te horen bij een voorgenomen benoeming, over dit voornemen geïnformeerd en heeft hier met instemming op gereageerd. Ook de ondernemingsraad is gehoord in deze benoeming en is positief.

De samenstelling van de raad in 2020 staat op de volgende pagina.

Het bestuur van de Stichting Nederlands Scheepvaartmuseum bestaat uit één lid met de functietitel van algemeen directeur; dhr. M.(Michael) Huijser.
De directie van Het Scheepvaartmuseum bestond uit de algemeen directeur Michael Huijser en directeur museale zaken mevr. V. (Vera) Carasso. Mevrouw Carasso is per 1 maart 2020 uit dienst getreden. De positie van directeur museale zaken is in 2020 niet ingevuld, maar opgevangen met een aanpassing in de organisatiestructuur waarbij het cluster museale zaken is opgesplitst in een cluster Collecties en een cluster Programma & Publiek, beiden met een clusterhoofd.

samenstelling en rooster van aftreden raad van toezicht in 2020

	functie	benoeming	herbenoeming	aftreden
Dhr. M.J.M. Borsboom, Vice-admiraal B.D.	voorzitter	2013	2017	2021
Dhr. ir. A.J.M. Valk CBE	vice-voorzitter	2014	2018	2022
leden:				
Dhr. Ir. I.M. Kalisvaart MBA	lid auditcommissie en voorzitter gebouwencommissie	2017	2021	2025
Mw. Drs. E. Ansenk	contactpersoon voor ondernemingsraad en lid gebouwencommissie	2017	2021	2025
Mw. Ir. T. Menssen	voorzitter auditcommissie	2018	2022	2026
Dhr. A. Williams		2020	2024	2028

2021 zal in het teken staan van herstel. De verwachting is dat het museum in het najaar van 2021 weer een redelijk aantal bezoekers trekt. De internationale tentoonstelling over het leven van vader en zoon Van de Velde die vanaf oktober 2021 geopend is, zal hopelijk genoeg bezoekers trekken om het onzekere voorjaar te compenseren. Covid-19 heeft naast invloed op de bezoekersstromen ook invloed op medewerkers van het museum. Ook zij zullen hun weg terug moeten vinden na een lange periode van thuiswerken. In het voorjaar is het VOC-schip Amsterdam teruggekeerd na lange afwezigheid vanwege restauratiewerkzaamheden. Dit zal zeker leiden tot de terugkeer van schoolbezoek in het najaar 2021 en de attractiewaarde van het museum voor families met kinderen verhogen. De eind 2020 opgeleverde vaste opstelling *Amsterdam Havenstad* zal in het voorjaar eindelijk te bezoeken zijn. Bezoekers

worden in nauwe samenwerking met de tentoonstellingspartners (waaronder Port of Amsterdam) uitgenodigd persoonlijke verhalen te delen en de dialoog aan te gaan rondom thema's en dilemma's zoals de verhouding tussen stad en havenindustrie.

Naast de grote overzichtstentoonstelling *Willem van de Velde, Vader & Zoon*, opent het museum in 2021 een speciale toonzaal voor de in 2020 aangekochte Van de Velde wandtapijten.

In het voorjaar van 2021, 400 jaar na de genocide op Banda, opent de tijdelijke tentoonstelling *I love Banda*. Een project van Isabella Boon waarin zij jongeren van de Banda-eilanden portretteert en laat zien hoeveel impact zo'n dramatische gebeurtenis van 400 jaar geleden heeft op het leven van de huidige bewoners.

Bij het opstellen van de begroting 2021 is er geen rekening mee gehouden dat het museum ook de eerste maanden van het

nieuwe jaar gesloten zou zijn. De begrote publieksinkomsten van ongeveer € 60.000 per maand voor januari tot en met maart 2021 zullen daardoor wegvallen. Daarentegen zal, net als in 2020, op de kosten van verschillende operationele activiteiten bespaard worden. In februari 2021 heeft het museum een toezegging ontvangen voor een extra bijdrage vanuit het ministerie van OCW en daarnaast kan de organisatie ook in 2021 overheidssteunmaatregelen aanvragen (NOW, TVL). Dit alles tezamen zal zijn effect hebben op de winstgevendheid en de financiële positie van Het Scheepvaartmuseum, die door de steeds veranderende omstandigheden echter niet volledig kan worden ingeschat. Op het moment van schrijven van deze vooruitblik is veel ongewis. Het museum hoopt in 2021 weer stappen te zetten naar een stabiele toekomst. Het in 2020 ingediende activiteitenplan *Water verbindt werelden* zal hiervoor de leidraad zijn met drie doelstellingen;

1. Het Scheepvaartmuseum positioneert zich als een toegankelijk internationaal kenniscentrum op het gebied van de Nederlandse maritieme geschiedenis en zorgt voor ontsluiting van en kennis over zijn collectie.
2. Het Scheepvaartmuseum verbindt zich aan een bestaand en nieuw publiek. Dit doet het museum door verhalen met het publiek te delen die raken aan de collectie, de maritieme wereld en geschiedenis en de impact daarvan op de samenleving
3. Het Scheepvaartmuseum zorgt ervoor dat het wendbaar en weerbaar de toekomst ingaat door duurzame inzetbaarheid van mensen, gebouwen en vermogen.

gelieerde instellingen

Stichting Het Scheepvaartmuseum Enterprise en Het Scheepvaartmuseum Enterprise B.V.

Het Scheepvaartmuseum heeft de zakelijke exploitatie ondergebracht in de Stichting Het Scheepvaartmuseum Enterprise (St. HSME). Daarnaast is Het Scheepvaartmuseum Enterprise B.V. (HSME) opgericht op 30 december 2016. HSME verzorgt vanaf 1 januari 2016 de commerciële exploitatie van Het Scheepvaartmuseum. St. HSME is 100% aandeelhouder van HSME. Hieronder vallen het publieksrestaurant, de winkel en de catering. Daarnaast levert HSME diensten aan het museum, vooral m.b.t. publieksopvang, organisatie van relatieontvangsten en evenementen. Het Scheepvaartmuseum heeft in 2011 de start van HSME financieel ondersteund met een lening. In 2020 is er, met instemming van OCW en de raad van toezicht, een aanvullende lening verstrekt van € 200.000 om HSME te ondersteunen tijdens de coronacrisis. Het vermogen van

HSME zal naar verwachting in de komende jaren weer groeien.

Vereeniging Nederlands Historisch Scheepvaart Museum

De Vereeniging (VNHSM) heeft als doelstelling het bijeenbrengen, in stand houden en uitbreiden van haar verzameling maritiem-historisch (kunst-)objecten, met het oogmerk deze in Het Scheepvaartmuseum te exposeren.

Er worden twee hoofddoelen nagestreefd:

- Het werven van fondsen om de doelstellingen en kennisverbreiding te financieren;
- Het behouden en uitbreiden van het aantal leden om daarmee maatschappelijk draagvlak te creëren voor Het Scheepvaartmuseum en de Vereeniging.

VNHSM heeft in 2020 bijgedragen aan de aankoop van de *Solebay Tapestries* (naar ontwerp van Willem van de Velde de Oude), de verwerving van twee schilderijen van P.J. Schotel en het fellowships-programma.

Het Compagnie Fonds

Het Compagnie Fonds (HCF) is in 2008 opgericht om particulieren actief en duurzaam bij het museum te betrekken in de rol van mecenas en ambassadeur. Het fonds biedt de mogelijkheid kapitaal te vormen om zowel voor de korte als de lange termijn museale projecten mogelijk te maken. Het fonds heeft een van het museum onafhankelijk bestuur. Het Compagnie Fonds heeft in 2020 bijgedragen aan de aankoop van de *Solebay Tapestries* (naar ontwerp van Willem van de Velde de Oude) en nieuwe masten voor het VOC-schip Amsterdam. Daarnaast heeft de heer Paul Mönking bijgedragen aan de realisatie van een ringleiding slechthorenden en tolkensysteem in de vergaderzalen van het museum.

samenwerkingen

Het Scheepvaartmuseum staat in nauw contact met de buurt en zijn grote maritiem-historische geschiedenis. Ook het contact met de wijk Kattenburg rondom het museum met veel nieuwe bewoners en een veranderende bevolkingssamenstelling is belangrijk.

Het Scheepvaartmuseum is voorzitter van Expeditie Oosterdok, waarbij 13 culturele instellingen en 30 bedrijven zijn aangesloten. Dit netwerk organiseert gezamenlijk buurtactiviteiten waaronder de Amsterdamse Waterspelen en een zomerkamp voor kinderen met minder perspectief op vakantie.

In samenwerking met de Plantagebuurt is bij de Bankgiro Loterij een subsidieaanvraag ingediend voor de realisatie van een duurzame verbinding over water tussen de verschillende culturele instelling, de zogenaamde 'cultuurferry'.

Speciale aandacht wordt gegeven aan samenwerkingen rondom het varende erfgoed. Het Scheepvaartmuseum draagt het varende erfgoed buiten de museummuren een warm hart toe en werkt hiervoor samen met Maritiem Museum Rotterdam en Zuiderzeemuseum Enkhuizen. Samen met deze partijen agendeert het museum het belang van behoud en bescherming van de schepen, het vastleggen van het immaterieel erfgoed dat daarbij hoort en het beleid op lange termijn om het voortbestaan van historische schepen en de bijbehorende cultuur veilig te stellen. Sinds 2018 organiseert het museum jaarlijks de opening van het vaarseizoen om zo het belang van varende erfgoed en het plezier van het varen aan een breed publiek van maritieme liefhebbers maar ook aan families met kinderen mee te geven.

balans per 31 december 2020

	euro	euro
activa	31 december 2020	31 december 2019
vaste activa		
materiële vaste activa		
gebouwen	1.453.219	1.111.710
overslag	195.316	653.948
bedrijfsinstallaties	585.870	1.294.195
andere bedrijfsmiddelen	989.387	1.066.562
	3.223.792	4.126.417
financiële vaste activa		
vorderingen op groepsmaatschappijen	300.000	80.000
	300.000	80.000
vlottende activa		
voorraden		
voorraad	27.033	21.022
	27.033	21.022
vorderingen en overlopende activa		
debiteuren	501.402	496.432
vorderingen op groepsmaatschappijen	60.000	80.000
omzetbelasting	190.024	398.450
overige vorderingen	786.789	803.033
vooruitbetaalde kosten	6.178	46.693
	1.544.393	1.824.608
liquide middelen		
rekening courant bank	2.668.207	410.073
spaarrekeningen	4.135.254	5.470.056
kas	15.043	20.493
kruisposten	86	31.967
	6.818.590	5.932.589
	11.913.807	13.643.220

	euro	euro
passiva	31 december 2020	31 december 2019
eigen vermogen		
algemene reserve	4.590.517	4.037.388
bestemmingsfonds veiligheid depot	0	51.089
bestemmingsfonds BGL	951.915	951.915
bestemmingsreserve herstel -en innovatie	154.576	0
	5.697.008	5.040.392
voorzieningen		
voorziening themavloeren en klimaatinstallatie	356.879	420.547
voorziening gebouwen	1.354.818	1.102.402
voorziening claimlijst RVB	87.348	309.487
overige voorzieningen	18.667	14.857
	1.817.712	1.847.293
langlopende schulden		
investeringssubsidie	2.518.702	3.399.823
overige langlopende schulden	146.130	0
	2.664.832	3.399.823
kortlopende schulden		
schulden aan groepsmaatschappijen	28.368	17.495
vooruit ontvangen bedragen	171.681	252.373
schulden aan leveranciers en handelskredieten	198.735	531.509
loonbelasting	133.779	149.456
pensioenpremie	0	1.359
overige schulden	545.025	455.787
overlopende passiva	656.667	289.149
	1.734.256	1.697.128
	11.913.807	13.643.220

resultatenrekening over 2020

	euro	euro	euro
	2020	begroting over 2020	2019
baten			
eigen inkomsten			
publieksinkomsten binnenland			
kaartverkoop	864.239	2.743.557	2.476.825
overige publieksinkomsten	46.513	170.000	183.893
totaal publieksinkomsten (1)	910.751	2.913.557	2.660.718
sponsorinkomsten	433.750	152.000	130.500
overige directe inkomsten	16.954	-	42.050
totaal overige directe inkomsten (2)	450.704	152.000	172.550
totaal directe inkomsten (1+2)	1.361.455	3.065.557	2.833.268
indirecte inkomsten	345.183	450.000	552.266
private middelen - particulieren	872.425	583.537	475.222
private middelen - bedrijven	161.739	172.367	182.367
private middelen - private fondsen	998.392	374.392	169.950
private middelen - goede doelenloterijen	541.697	411.282	571.673
totaal bijdrage uit private middelen	2.574.253	1.541.578	1.399.212
totaal eigen inkomsten	4.280.891	5.057.135	4.784.746
subsidies			
totaal structureel OCW	7.736.373	7.674.163	7.845.702
OCW - regeling specifiek cultuurbeleid (publ.act.)	2.169.964	1.960.148	2.105.662
OCW - (erfgoedwet) onderdeel huisvesting	3.991.880	4.291.731	4.212.169
OCW - erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	1.574.529	1.422.284	1.527.871
totaal structureel provincie	-	-	-
totaal structureel gemeente	-	-	-
totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-
totaal structurele subsidies	7.736.373	7.674.163	7.845.702
incidentele publieke subsidies	2.854.053	791.551	903.292
totaal subsidies	10.590.426	8.465.714	8.748.994
totale baten	14.871.317	13.522.849	13.533.740

	euro	euro	euro
	2020	begroting over 2020	2019
lasten			
personeelskosten	4.085.152	4.602.872	4.726.575
huisvestingslasten	4.030.454	4.066.480	4.277.659
afschrijvingen	1.522.686	1.399.378	1.364.402
aankopen	2.091.953	-	12.815
overige lasten	2.489.584	3.469.119	3.692.704
totaal lasten	14.219.829	13.537.849	14.074.155
saldo uit gewone bedrijfsvoering	651.489	-15.000	-540.415
saldo rentebaten / -lasten	5.127	15.000	7.200
exploitatieresultaat	656.616	0	-533.215
bestemmingsresultaat			
mutatie bestemmingsfonds herstel -en innovatie	154.576		0
mutatie bestemmingsfonds BankGiroLoterij	0		-133.491
mutatie bestemmingsfonds brandveiligheid depot	-51.089		-34.714
mutatie algemene reserve	553.129		-365.010

verslag raad van toezicht

De raad vergaderde ook in 2020 volgens een vaste jaarlijkse planning- en control cyclus, waarin zijn opgenomen de vergaderingen met de auditcommissie, de gebouwencommissie en de ondernemingsraad.

Jaarlijks bespreekt de raad van toezicht het functioneren van de directeur-bestuurder. Er heeft ook in 2020 aan het einde van het jaar een beoordelingsgesprek plaatsgevonden met de algemeen directeur, de voorzitter en vicevoorzitter van de raad.

Onderstaande onderwerpen staan jaarlijks op de agenda:

- januari: startvergadering van de raad, vaststellen van de jaarplanning
- maart: jaarrekening en accountantsverslag
- mei: tweedaagse, strategie, meerjarenplan, governance en zelfevaluatie van de raad
- juli: prognose, managementrapportage
- november: begroting en managementletter

Voorafgaand aan een raad van toezichtvergadering komt de raad een half uur alleen bij elkaar. Daarna volgt een presentatie en/of kennismaking met een (nieuw in dienst getreden) lid van het managementteam. Ook bij dit onderdeel is de directie niet aanwezig.

De coronacrisis en de impact op de positie van Het Scheepvaartmuseum en zijn plannen voor de toekomst vormden in 2020 de grootste uitdaging, ook voor de raad.

Bovengenoemde jaarplanning en de belangrijkste onderwerpen voor 2020, zijnde een aanpassing in de fondsenwervingsstrategie en het schrijven van een nieuw activiteitenplan voor de cultuurperiode 2021-2024, moest worden aangepast na de eerste sluiting van het museum in maart. Het calamiteitenteam van het museum kwam in deze periode wekelijks bij elkaar en heeft de voorzitter van de raad direct bijgepraat over de situatie rondom de coronacrisis en de sluiting van het museum en de impact hiervan op de bedrijfs-kritische processen en de bedrijfsvoering.

De vergadering van de auditcommissie en de raad in maart vonden digitaal plaats en stonden in het teken van de financiële impact. De jaarlijkse tweedaagse strategiesessie inclusief de zelfevaluatie van de raad heeft in 2020 als gevolg van de coronacrisis niet plaatsgevonden. Eind april is er een extra raad van toezichtvergadering ingelast over de impact van de coronacrisis. De auditcommissie heeft in 2020 vier keer vergaderd, de raad van toezicht zes keer.

De gebouwencommissie is in 2020 één keer bij elkaar gekomen, het (AGVZ) overleg met de OR vond twee keer plaats.

De laatste vergadering van de raad in november stond in het teken van een helaas noodzakelijke ingreep in de omvang van het personeelsbestand en daarnaast de goedkeuring van de beleidsplannen voor de komende vier jaar. Dit plan is op 1 december ingediend bij OCW waarmee het museum aan zijn wettelijke plicht heeft voldaan.

De tweede zittingstermijn van vier jaar van de huidige voorzitter de heer Borsboom loopt af in maart 2021. Vanuit de wens om bestuurlijke stabiliteit te houden in deze moeilijke periode heeft de raad, met instemming van het bestuur, OCW verzocht om de zittingstermijn van de voorzitter met een half jaar te verlengen. Hiertoe is een statutenwijziging voorgesteld die deze herbenoeming mogelijk maakt.

De minister van OCW begrijpt deze wens en kan zich vinden in de voorgestelde herbenoeming van de heer Borsboom voor een periode van zes maanden en is de heer Borsboom zeer erkentelijk voor zijn beschikbaarheid en inzet. De voorgestelde statutenwijziging is eveneens door OCW akkoord bevonden.

De raad start in januari 2021 met de werving van een nieuw lid tevens beoogd voorzitter en heeft het voornemen de voorzitterswissel in het najaar van 2021 te laten plaatsvinden.

De tweedaagse strategiesessie heeft inmiddels plaatsgevonden in 2021. O.a. de uitvoering van het ingediende meerjarenplan, een visie op de ontwikkeling van het Marineterrein, en de zelfevaluatie van de raad stonden op het programma.

tot slot

2020 was voor Het Scheepvaartmuseum een merkwaardig jaar. Alles verliep conform plan tot begin maart het coronavirus ook Nederland in zijn greep kreeg. De impact heeft het hele jaar 2020 geduurd en zich tot op heden in 2021 doorgezet, met nu recent in juni weer de opening van ons museum. De effecten van de diverse maatregelen waren indringend: een museum zonder bezoekers, een bibliotheek zonder onderzoekers, een catering brigade zonder gasten, conservatoren zonder nieuwe tentoonstellingen, medewerkers zonder werkplek. Zoals in het “tot slot” van vorig jaar geschreven “kwam alle hens gelijk aan dek om de noodzakelijke operationele, museale, financiële en organisatorische maatregelen te nemen om de impact te mitigeren en de continuïteit te bestendigen”. Deze aanpak met als motto “kijken wat er nog wel kan” heeft het schip op koers gehouden. Het museum werd verder digitaal ontsloten, er kwamen virtuele rondleidingen, onderwijs op afstand, koks die hielpen om het scheepsvlak van ons VOC-schip Amsterdam te reinigen, onderhoud dat naar voren werd gehaald, social events voor alle thuiswerkers, maar ook strakke kostenverlagingen. Verder een indringende keuze om Events als pilaar overleefd te houden en tijdelijk af te schalen tot een kernbezetting.

Waardering is er voor de overheid, met name OCW, vanwege de diverse corona steunmaatregelen, maar dat mocht niet verletten dat er toch ingegrepen moest worden in het personeelsbestand. Hoe pijnlijk ook, door dit proces goed vorm te geven, in overleg met de OR, is recht gedaan aan een ordentelijk vertrek. Het jaren geleden ingezette financiële beleid (met o.a. strategische reserve) heeft zwaardere ingrepen voorkomen. Met een proactieve opstelling van directeur en medewerkers zijn initiatieven genomen om mee te denken en te praten, zowel lokaal als landelijk, over wat wanneer wel mogelijk kon. Zo ging het museum tijdelijk open in de zomer waardoor de tentoonstelling “Engelen van de zee” kon worden gelanceerd en later werden we aangewezen als testen-voor-toegang testlocatie. Al het werk draaide wel gewoon door; collectiebeheer, gebouwonderhoud, verduurzaming, publicaties, finance en control, administratie en natuurlijk ook het voorbereiden van het 4 jaren beleidsplan. Op 23 september mochten we Alvin Williams verwelkomen als nieuw lid in de Raad met focus op o.a. digitalisering en het bereiken van nieuwe doelgroepen. Wij als Raad van Toezicht willen alle vrijwilligers, medewerkers en de directeur Michael Huijser danken voor hun uithoudings- en doorzettingsvermogen; het met de kop omhoog in de storm laveren tussen wat mocht en kon, tussen nu en straks. In dit soort situaties leer je je schip en haar bemanning het beste kennen: top gedaan, compliment aan allen!

Matthieu J.M. Borsboom
Vice-admiraal b.d.
Voorzitter raad van toezicht

bijlage

overzicht publicaties en lezingen door medewerkers van Het Scheepvaartmuseum 2020

Cécile Bosman, conservator maritieme kunst

publicaties

- 'Het cadeau van de admiraal', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 2, pp. 40-42.

Sara Keijzer, conservator fotografie en film

publicaties

- 'Bakens uit het veilige verleden. Maritieme cultuuruitingen in de "eeuw van uitersten"' in: H. den Heijer (red.), Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland. Deel 4: Mechanisering en schaalvergroting, 1870-2020 (2020) <https://beta.nmgn.huygens.knaw.nl/maritieme-cultuuruitingen.html>;
- met M. Dammers, 'De kust is veilig. In gesprek met Stephan Vanfleteren over zijn Engelen van de Zee', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 2, pp. 4- 13;
- 'Nieuw-Holland onder het noorderlicht. Henri Ekama en de Nederlandse Noordpool-expeditie van 1882-1883', Fotografisch geheugen 101 (2020) pp. 8-10;
- met M. Boom en E. Hendrikse, 'Digitale balsem. In gesprek met Tim de Haan', Fotografisch geheugen 101 (2020) pp. 20-22;
- 'Op de sokkel van het Nu', Fotografisch geheugen 100 (2020) p. 3;

- 'Thuisreis', Fotografisch geheugen 101 (2020) p. 3;
- 'Verdwenen uitzicht', Fotografisch geheugen 102 (2020) p. 3.

lezingen

- Minicollage #1: Een zee van toekomst, september 2020. I.h.k.v. de tentoonstelling Engelen van de Zee van Stephan Vanfleteren, <https://youtu.be/B-ENxUm4iJg>;
- Verhalen van het water | Live rondleiding Het Scheepvaartmuseum Engelen van de Zee (S.C. Keijzer) en Rijzend Water (Kadir van Lohuizen) voor Bank Giro Loterij, <https://www.youtube.com/watch?v=0qyMiQBtXE4>.

Tim Streefkerk, conservator kunstnijverheid

publicaties

- 'Francesco Giovine. Altijd trots Italiaan', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 2, pp. 30-33;
- 'De veilige haven bereikt', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 2, p. 37;
- 'Meevaren met de eerste Nederlandse solovaart rond de wereld', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 1, pp. 26-30;
- 'De jas van Jan van Speijk', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 1, pp. 53-57;
- 'Fellowshipsmiddag van Het Scheepvaartmuseum', Maritiem Portal, 22 maart 2020, <https://maritiemportal.nl/blog/>.

lezingen

- podcast 'Amsterdam op stoom'. Interview is gebruikt in aflevering 1 en aflevering 2, <https://open.spotify.com/show/0R5sP0RK7Q30lEVazu4PAp>
- podcast 'Amsterdam en vele verhalen'. Aflevering 2: 'De boten van Amsterdam', <https://open.spotify.com/show/4SpCAA101K36HTU91yfHOi?si=XTaFovpbQZa1QuPKI-u8HrA>

Jeroen van der Vliet, hoofd collectievorming en onderzoek

publicaties

- 'Kamerbreed. Een geschiedenisverhaal met een koninklijk tintje', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 2, pp. 18-21;
- 'De rode leeuw in Alfriston', in: E. van Loo, A. van der Peet en A. van Vliet (red.), Zeespiegel. Een maritiem-historische ode aan Marc van Alphen bij zijn afscheid als wetenschappelijk medewerker van het NIMH (Den Haag: Nederlands Instituut voor Militaire Historie, 2020) p. 41.

Diederick Wildeman, conservator zeevaartkunde & bibliotheek collecties

publicaties

- 'De zee als 'fly over zone' in de maritieme geschiedenis', in: E. van Loo, A. van der Peet en A. van Vliet (red.), Zeespiegel. Een maritiem-historische ode aan Marc van Alphen bij zijn afscheid als wetenschappelijk medewerker van het NIMH (Den Haag: Nederlands Instituut voor Militaire Historie, 2020) p. 43;
- '1727: Sodomy, the Zeewijk and the Dutch East India Company', in: D. Pettifer (red.), A sorrowful act. The wreck of the Zeewijk (Perth: University of Western Australia, 2020) pp 62-67;
- 'Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC; United East India Company; Netherlands)', in: Matthew Edney and Mary Sponberg Pedley (red.), Cartography in the European Enlightenment. Part 2 [Vol. 4 of History of Cartography, edited by J. Brian Harley en David Woodward] (Chicago: University of Chicago Press, 2019) pp. 1627-1632;
- 'West-Indische Compagnie (WIC; West India Company; Netherlands)', in: Matthew Edney and Mary Sponberg Pedley (red.), Cartography in the European Enlightenment. Part 2 [Vol. 4 of History of Cartography, edited by J. Brian Harley en David Woodward] (Chicago: University of Chicago Press, 2019) pp. 1638-1639;
- 'Nederlanders stonden open naar de wereld', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 1, pp. 14-17;
- 'Een langgekoesterde wens: de Principial Navigations van Richard Hakluyt', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 1, pp. 68-70;
- 'Van zeeslag tot kweekschool: het ontstaan van de Kweekschool voor de Zeevaart', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 2, pp. 14-17;
- 'Het thuis van de zeeman', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 2, pp. 22-23;
- [Boekrecensie van Marc Hamelers en Anne van Noord, Kaartboeken van Amsterdam 1559-1703], Amstelodamum. Tijdschrift voor de kennis van Amsterdam 107 (2020) nr. 3, pp. 181-182

Jeroen Louwe Kooijmans, Meyjes wetenschappelijk onderzoeker

publicaties

- 'Schepen in de houtvaart', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 2, pp. 24-27. lezingen:
- 'Het gebruik van 3D software voor het bestuderen van scheepsmodellen', Vloot-schouw, Het Scheepvaartmuseum, Amsterdam, 18 januari 2020.

Anton Wegman, onderzoeker**publicaties**

- 'Een Schotse Zeeman (Reinier Nooms Zeeman)', Scheepshistorie 27 (2020), pp. 15-21;
- 'Kielen op de werf Sint Jago', Spiegel der Zeilvaart 44 (2020), nr. 1, pp. 38-40;
- 'Gerrit Groenewegen, de meester van Rotterdam, Spiegel der Zeilvaart 44 (2020), nr. 2, pp. 38-40;
- 'Sensatie (Lieve Verschuier)', Spiegel der Zeilvaart 44 (2020), nr. 4, pp. 34-36;
- 'Hijsen & strijken, 500 jaar sloepen (deel 8)', Spiegel der Zeilvaart 44 (2020), nr. 5, p. 28-33;
- 'Schetsen van een liefhebber (Hendrik Klinkhamer)', Spiegel der Zeilvaart 44 (2020), nr. 6 p. 36-38
- 'Panorama Amsterdam (Willem Hekking jr.)', Spiegel der Zeilvaart 44 (2020), nr. 7, pp. 36-38;
- 'Fruitschoeners (Montague Dawson)', Spiegel der Zeilvaart 44 (2020), nr. 8, pp. 36-38;
- 'Marina Amsterdam (Abraham Storck)', Spiegel der Zeilvaart 44 (2020), nr. 9, pp. 36-38;
- 'Velsa, een jachthoogaars onder Engelse vlag', Spiegel der Zeilvaart 44 (2020), nr. 10, pp. 44-49.

Romy Beck, Prof. J.C.M. Warnsinck Fellow**publicaties**

- 'Walvisvaart op glas', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 1, pp. 42-45.

Geke Burger, Prof. J.C.M. Warnsinck Fellow**publicaties**

- 'Een harde valuta. De betekenis van manilla's', Zeemagazijn 47 (2020) nr. 1, p. 50.

Cora van de Poppe, Prof. J.C.M. Warnsinck Fellow**publicaties**

- 'Narrativity in Naval Logbooks. Michiel de Ruyter and the Narrative Function of Verb Variation', Journal of Dutch Literature, 11.1 (2020), 52-78.

